

Vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u gradu Koprivnici

---

Čordašev, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:937408>

Rights / Prava: [Attribution 3.0 Unported/Imenovanje 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE

IVAN ČORDAŠEV

DIPLOMSKI RAD

**VERTIKALNI BILINGVIZAM I PREBACIVANJE
KODOVA U GRADU KOPRIVNICI**

Čakovec, 2021.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)

Predmet: Bilingvizam u obrazovanju i društvu

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Ivan Čordašev

TEMA DIPLOMSKOG RADA: Vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u gradu
Koprivnici

Mentor: izv. prof. dr. sc. Vladimir Legac

Lipanj, 2021.

Sadržaj

Sadržaj.....	1
Sažetak	3
Summary	4
Uvod.....	5
BILINGVIZAM	6
1.1. Definiranje pojmova bilingvizma.....	6
1.2. Podjele bilingvizma.....	8
1.3. Podrijetlo i rasprostranjenost bilingvizma.....	10
1.4. Vrste bilingvalnih obitelji.....	11
1.5. Prednosti i nedostaci bilingvizma	12
1.5.1. Prednosti bilingvizma.....	12
1.5.2. Nedostaci bilingvizma.....	13
1.6. Prebacivanje kodova	14
GRAD KOPRIVNICA	15
2.1. Položaj i stanovništvo.....	15
2.2. Povijest grada	16
2.3. Kulturni spomenici.....	17
2.4. Kulturne manifestacije	18
2.5. Jezik grada.....	20
ISTRAŽIVANJE DVOJEZIČNOSTI U GRADU KOPRIVNICI.....	22
3.1. Metodologija istraživanja.....	22
3.1.1. Cilj istraživanja i hipoteza.....	22
3.1.2. Uzorak i postupak ispitivanja.....	22
3.1.3. Metode obrade podataka	23
3.2. Diskusija i analiza rezultata.....	24
3.2.1. Domena roditelji (kuća)	24
3.2.2. Domena intimni – vlastiti identitet.....	25
3.2.3. Domena slobodno vrijeme – društveni život i bogoslužja	27
3.2.5. Domena radno mjesto/škola, kupovina, susjedi	31

3.2.6. Domena partner(ica).....	32
3.3. Zaključak.....	33
Literatura.....	34
4.1. Mrežne stranice.....	37
Prilog.....	38
Kratka autobiografska bilješka.....	43

Sažetak

Ovaj diplomski rad podijeljen je na tri cjeline kojima je cilj što bolje objasniti i istražiti vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u gradu Koprivnici.

Prvi dio rada govori o teoriji bilingvizma, podjeli na horizontalni i vertikalni bilingvizam, prednostima i nedostacima te podrijetlu i rasprostranjenosti bilingvizma, vrstama bilingvalnih obitelji i prebacivanju kodova.

U nastavku rada proučavaju se geografski položaj i stanovništvo, povijest, kulturni spomenici i manifestacije te jezik i govor grada Koprivnice.

Posljednji dio rada govori o metodologiji, analizi i rezultatima provedenog istraživanja koje ispituje jesu li građani Koprivnice vertikalni bilingvalni govornici. Za potrebe istraživanja korišten je upitnik Vladimira Legca (Legac, 2015) koji se temelji na Fishmanovoj ljestvici nužnih čimbenika za održavanje dvojezičnosti.

Ključne riječi: bilingvizam, dvojezičnost, kajkavsko narječje, hrvatski standardni jezik, grad Koprivnica

Summary

This paper is divided into three parts and each of them aims to better explain and explore vertical bilingualism and code switching in the city of Koprivnica.

The first part of the paper discusses the theory of bilingualism, its division into horizontal and vertical, advantages and disadvantages, origin and distribution, types of bilingual families and code transfer itself.

In the following part paper deals with the geographical position and population, history, cultural monuments and events, language and speech of the city Koprivnica.

The last part of the paper tells us about the methodology, analysis and results of the research that examines whether the citizens of Koprivnica are vertical bilingual speakers. Vladimir Legac's questionnaire (Legac, 2015) was used for the research, which is based on Fishman's scale of necessary factors for maintaining bilingualism.

Keywords: bilingualism, bilingualism, Kajkavian dialect, Croatian standard language, city of Koprivnica

Uvod

U istraživanju koje je provedeno za potrebe pisanja ovog diplomskog rada sudjelovalo je stotinjak ispitanika koji žive na području grada Koprivnice. Gotovo svi ispitanici cijeli svoj život žive na području grada, a nekolicina starijih ispitanika imigrirala je na područje grada zbog boljih uvjeta zapošljavanja. U prvom dijelu rada izložena je teorija bilingvizma, a slijedi opis grada Koprivnice. Posljednja cjelina ovog rada izlaže rezultate i metodologiju istraživanja te se objašnjava u kojoj mjeri i koliko često građani Koprivnice prebacuju kod regionalnog idioma na standardni jezični kod.

BILINGVIZAM

1.1. Definiranje pojmova bilingvizma

Bilingvizam se kao riječ pojavljuje u latinskom jeziku u obliku složenice *bilinguis* koja bi u izravnom prijevodu na hrvatski jezik glasila *u dva jezika*. Prvu definiciju na hrvatskom jeziku daje Klaić u svom Rječniku stranih riječi, a ona bilingvizam opisuje kao „govorenje dvama jezicima ili dvojezičnost“ (Klaić, 1983, str. 172). Osim ove definicije, važno je naglasiti definiciju koje su postavili autori rječnika na engleskom jeziku, Webster i Longman. Tako Webster osim sposobnosti govorenja dvaju jezika, u definiciju dodaje sposobnost „tečnog govorenja jezika i uobičajenu uporabu tih dvaju jezika“ (Webster, 1994, str. 147). Longman, govoreći o sposobnostima, u Rječniku suvremenog engleskog jezika nadodaje novu pretpostavku da svi bilingvalni govornici imaju „sasvim jednaku sposobnost govorenja dva jezika“ (Longman, 2000, str. 92). Navedeni engleski rječnici počinju primjećivati povezanost bilingvizma i promjene kodova te ga povezuju i s određenim stupnjem kompetencije. No oni su zbog ovakvih objašnjenja vrlo često neprecizni i nerijetko isključuju mnoštvo bilingvalnih govornika. Ova objašnjenja smatraju se nepreciznima jer pokušavaju usporediti jezičnu kompetenciju drugog jezika s jezičnom kompetencijom u prvom jeziku, a ne osvrću se na činjenicu da je nemoguće odrediti govornikove jezične kompetencije u prvom jeziku. To nije jedini problem koji se javlja u ovim objašnjenjima jer ako se za bilingvizam tvrdi da je to „uobičajena uporaba dvaju jezika“, onda se isključuje mnogo bilingvalnih govornika koji znaju dva ili više jezika, ali se zbog određenih razloga njima ne služe učestalo.

Prve definicije i objašnjenja bilingvizma te bilingvalnih govornika zasnovane na znanstvenim studijama javljaju se u prvoj polovini 20. stoljeća. Njihovi autori su Bloomfield, Diebold, Haugen i Weinreich, a svaki od njih različito opisuje bilingvalnog govornika. Prema Bloomfieldu, bilingvizam je „kontrola dvaju jezika kao izvorni govornik“ (Bloomfield, 1933, str. 55-56). Weinreich smatra da je bilingvalni govornik osoba koja je u kontaktu s dva jezika, a uvjet je da ta osoba naizmjenično koristi oba jezika. U svojoj knjizi kao primjer daje Švicarsku, zemlju u kojoj stanovnici često naizmjenice koriste francuski i njemački jezik (Weinreich, 1953, str. 1). Haugen prvo postavlja vrlo oštru definiciju bilingvalnog govornika u kojoj tvrdi da bilingvalni govornik mora koristiti sve sustave dvaju jezika kao izvorni govornik. Kasnije tu definiciju odbacuje i od bilingvalnih govornika zahtijeva korištenje samo

nekoliko rečenica na drugom jeziku (Haugen, 1953). Iako se Haugenovi zahtjevi čine minimalnim, ipak najmanje zahtjeva za označavanje neke osobe bilingvalnim govornikom postavlja Diebold koji zahtijeva samo razumijevanje nekoliko rečenica na drugom jeziku, govornik ih čak ne mora biti sposoban reproducirati (Diebold, 1964). Starije definicije nerijetko su jednodimenzionalne i prikazuju bilingvizam samo kroz njegovu jezičnu dimenziju, zato novi autori u svojim definicijama često koriste pojmove poput kompetencije i alternativne upotrebe te iznose maksimalno ili minimalno poimanje bilingvizma. Bloomfield iznosi primjer maksimalističke definicije koja tvrdi da je bilingvizam „posjedovanje maksimalnih jezičnih znanja u oba jezika koja su nalik onima kod izvornog govornika,, (Blagoni i Poropat Jeletić, 2015, str. 79). Maksimalističke definicije često imaju prevelika očekivanja i iziskuju prevelike kompetencije pa ih ni jednojezični govornici ne mogu dostići (Blagoni i Poropat Jeletić, 2015). Minimalističke definicije poput one koju daje Diebold „pretpostavljaju samo djelomičnu uporabu bar jedne jezične vještine“ (Blagoni i Poropat Jeletić, 2015, str. 79). Definicija koju donose Blagoni i Poropat Jeletić pokazuje da ove definicije nisu sasvim precizne čak i na toj jednoj dimenziji koju opisuju jer se bilingvizam manifestira u više od jedne dimenzije. Bilingvizam valja sagledavati i definirati iz više dimenzija kao što su kognitivna, kulturna i društvena jer se i sam jezik manifestira iz kulture i društvene potrebe za komunikacijom.

Važno je spomenuti Hamersa i Blanca, autore koji su razgraničili pojmove bilingvizam i bilingvalnost. Oni su bilingvalnost definirali kao „psihičko stanje pojedinca koji koristi više od jednog lingvističkog koda kao sredstvo društvene komunikacije“ (Hamers i Blanc, 2000, str. 6). Bilingvizam definiraju kao „stanje u nekoj jezičnoj zajednici kada su dva jezika u kontaktu i taj kontakt rezultira dvama jezičnim kodovima koji se mogu koristiti u istoj društvenoj interakciji“ (Hamers i Blanc, 2000, str. 6).

1.2. Podjele bilingvizma

Postoji nekoliko važnih podjela bilingvizma, a te podjele su:

- a) Podjela s obzirom na psihološke dimenzije bilingvizma koje Hamers i Blanc opisuju uz pomoć sljedećih čimbenika: dobi usvajanja, kognitivne organizacije govornika, članstva u grupi i kulturnog identiteta, zastupljenosti dvaju jezika u zajednici te kompetencije u oba jezika. Hamers i Blanc daju nove pojmove *balansiranog* i *dominantnog* bilingvizma. Balansirani bilingvizam definiraju kao jednake sposobnosti korištenja oba jezika, a kod dominantnog bilingvizma kompetencije u jednom jeziku premašuju kompetencije u drugom što posebice objašnjavaju pomoću čimbenika dobi usvajanja oba jezika. Kognitivna organizacija kao psihološki čimbenik bilingvalnog govornika dijeli se na dvije domene; „za jedinicu oblika u oba jezika može postojati samo jedna konceptualna jedinica ili pak jedinica forme iz prvog jezika ima svoju konceptualnu jedinicu, a ekvivalentna jedinica iz forme drugog jezika ima opet zasebnu jedinicu“ (Hamers i Blanc, 2000).

Dob usvajanja jedan je od najvažnijih čimbenika psihološke podjele i ona se dijeli na dječji, adolescentni i odrasli bilingvizam. Dječji bilingvizam očituje se kada dijete nauči dva jezika do 10. godine života, a možemo ga podijeliti na istovremeni bilingvizam (kada dijete do 3. godine života nauči dva jezika istovremeno) i naknadni bilingvizam (u kojem dijete prvo uči jedan jezik, a nakon 3. godine života drugi jezik). Adolescentni bilingvizam javlja se kada u razdoblju od 11. do 18. godine života osoba nauči drugi jezik, a odrasli bilingvizam manifestira se kada neki jezik nauči nakon 18. godine života (Hamers i Blanc, 2000).

Idući čimbenik psihološke podjele je članstvo grupi i kulturni identitet, a prema njemu se bilingvizam dijeli na dekulturalni, akulturalni i bikulturalni. Dekulturalni bilingvizam javlja se kada je govorniku nejasno kojoj grupi i kulturi pripada, kod akulturalnog bilingvizma govornik se identificira s grupom i kulturom kasnije naučenog jezika, a bikulturalni bilingvizam se javlja kada bilingvalni govornik sebe doživljava kao pripadnika obje grupe i kulture (Hamers i Blanc, 2000).

Posljednji čimbenik govori o zastupljenost dvaju jezika u zajednici pa se tako razlikuju egzogeni i endogeni bilingvizam. Egzogeni karakterizira neprisustvo drugog jezika, a kod endogenog je drugi jezik prisutan.

- b) Druga podjela je s obzirom na ciljeve usvajanja drugog jezika pa se bilingvizam dijeli na aktivni, pasivni, apsolutni i asimetrični. Aktivni bilingvizam podrazumijeva da govornik razumije i govori oba jezika. Pasivni bilingvizam obuhvaća sve govornike koji razumiju dva jezika, ali ih iz nekog razloga ne mogu ili ne žele govoriti. Apsolutni bilingvizam označava ravnotežu u govoru i razumijevanju oba jezika, a kod asimetričnog govornik neravnomjerno vlada jezicima.
- c) U trećoj podjeli bilingvizam se dijeli s obzirom na različitost jezičnih kodova pa postoje horizontalni i vertikalni bilingvizam. Pod horizontalni bilingvizam spadaju dva jezika u dodiru, primjerice hrvatski i engleski ili engleski i kineski. Vertikalni bilingvizam je „odnos različitih dijalektalnih idioma i standardnog jezika unutar istog materinskog jezika“ (Pavličević-Franić, 2003, str. 98). Kao primjer vertikalnog bilingvizma mogu se navesti čakavsko narječje i standardni književni jezik.
- d) S obzirom na zastupljenost bilingvizma u nekoj zajednici, postoje individualni i društveni bilingvizam. Individualna podjela predstavlja neke izolirane pojave, a društveni bilingvizam obuhvaća veću grupu unutar nekog određenog geografskog područja.

1.3. Podrijetlo i rasprostranjenost bilingvizma

Bilingvizam se javlja kada je stanovnicima nekog područja za interakciju potrebno znanje više jezika. Uvaženi lingvist Grosjean navodi neke od važnijih razloga zbog kojih se ljudi okreću bilingvizmu, a to su: politički, vojni, društveni, ekonomski, nacionalni i obrazovni (Grosjean, 1982, str. 30).

Iz navedene tvrdnje može se zaključiti da je povijest bilingvizma vrlo duga te da se on ne pojavljuje kao nusprodukt suvremene civilizacije 20. stoljeća. O tome najbolje svjedoče hrvatski pisci koji osim na hrvatskom pišu na još nekim jezicima pa tako Ivan Mažuranić izdaje Njemačko-ilirski slovar (Mažuranić, Užarević 1842), a Katarina Zrinski osim na hrvatskom svoja djela piše na talijanskom, njemačkom, mađarskom i latinskom jeziku (Bartolić, 2005).

Iako je u prošlosti većina bilingvalnih govornika pripadala vlastelinskom staležu, danas je to u potpunosti drugačije zbog načina života koji donose internet i globalizacija. Danas se sa sigurnošću može reći da je velik dio svjetskog stanovništva dvojezičan. Iako točnih podataka nema, Olksaar donosi podatak sakupljen iz različitih izvora da postoji „od 50 do 70 %“ (Olksaar, 2002, str. 11) bilingvalnih govornika. Ovi brojevi mnogima se čine nestvarni jer bilingvizam sagledavaju i direktno povezuju s dvojezičnim autonomnim regijama (Gradišće u Austriji), bilingvalnim ili višenacionalnim državama (Kanada, Belgija) ili prema miješanim brakovima (Nijemac oženi Grkinju). Ako se gleda podatak je li u nekoj državi samo jedan jezik službeni ili nije, ne može se dobiti točan broj bilingvalnih govornika.

To dokazuje i istraživanje koje su Legac i Filipan-Žignić proveli u osam čakovečkih osnovnih škola u kojima su pronašli 52 bilingvalna učenika (Legac i Filipan-Žignić, 2004). U tom istraživanju vidi se da se u jednoj od najjednonacionalnijih regija u Hrvatskoj većina stanovnika osim standardnim hrvatskim jezikom koristi još jednim stranim jezikom.

1.4. Vrste bilingvalnih obitelji

Obitelj je jedna od najvažnijih komponenata za stvaranje bilingvalnih govornika. U svijetu postoji mnogo različitih obitelji sastavljenih od različitih kultura, vrijednosti i jezika. Zato bi bilo sasvim neprirodno zanemariti obitelj u kontekstu bilingvizma. Baždarić (2015, str. 2) bilingvalnu obitelj opisuje kao onu „u kojoj se djeca odgajaju i njezini članovi sporazumijevaju na dva jezika“.

Uzevši u obzir neka od najvećih istraživanja, Harding-Esch i Riley (2003) govore o pet osnovnih vrsta bilingvalnih obitelji koje se razlikuju prema trima osnovnim karakteristikama, a to su materinji jezik roditelja, status materinjih jezika roditelja u odnosu na službeni jezik zemlje stanovanja te jezično-odgojna strategija roditelja (Harding-Esch i Riley, 2003, prema Baždarić 2015, str. 3-4).

1. U prvoj vrsti bilingvalnih obitelji svaki od roditelja govori različitim materinjim jezikom, ali svaki od njih razumije jezik drugog roditelja. Materinji jezik jednog od roditelja dominantan je jezik u zemlji stanovanja te se roditelji djetetu od rođenja obraćaju na materinjem jeziku.
2. Kod druge vrste obitelji razlikuju se materinji jezici roditelja. Materinji jezik jednog od roditelja dominantan je jezik u zemlji stanovanja, a oba se roditelja djetetu obraćaju jezikom koji nije dominantan u zemlji stanovanja te je dijete dominantnom jeziku izloženo samo u situacijama izvan obiteljskog doma.
3. Treća vrsta podrazumijeva da oba roditelja imaju isti materinji jezik koji nije dominantan jezik u zemlji stanovanja te se djetetu obraćaju na materinjem jeziku.
4. U četvrtoj vrsti roditelji ponovno imaju različite materinje jezike, u zemlji stanovanja nije dominantan jezik niti jednog od roditelja, a roditelji se djetetu od rođenja obraćaju svaki na svom materinjem jeziku.
5. Kod pete vrste roditelji dijele isti materinji jezik, a taj jezik ujedno je i dominantan jezik države stanovanja, ali se jedan od roditelja svakodnevno djetetu obraća na nekom drugom jeziku.

Ova podjela i danas je točna jer se gotovo svaka obitelj može identificirati s nekim od ovih tipova obitelji te time pridonijeti dosadašnjim saznanjima o odgoju djece u bilingvalnim obiteljima (Baždarić, 2015, str. 4).

1.5. Prednosti i nedostaci bilingvizma

1.5.1. Prednosti bilingvizma

Bardarić-Jončić i Kolarić (2012, str. 3) smatraju da je stav prema bilingvizmu bio negativan sve do 60-ih godina prošlog stoljeća kada se vjerovalo da on šteti intelektualnom razvoju govornika. Kasnije su ti stavovi opovrgnuti i zahvaljujući brojnim istraživanjima došlo je do potpune promjene stavova o bilingvizmu.

Danas je uobičajeno gledište koje bilingvalnim govornicima daje komunikacijske, kulturalne i kognitivne prednosti nad monolingvalnim govornicima (Bardarić-Jončić i Kolarić, 2012, str. 3 prema Knight i Swanwick 2002).

Komunikacijske prednosti bilingvalnim govornicima pripisuju mogućnost komunikacije s većim brojem ljudi zbog poznavanja dvaju ili više jezika, čime oni podižu osjetljivost za komunikaciju i komunikacijske potrebe drugih ljudi.

Kulturalne prednosti opisuju veće mogućnosti bilingvalnih govornika u stjecanju iskustava s dvjema kulturama zbog njihovog poznavanja jezika. Kao nusprodukt vlastitog iskustva bilingvalni govornici nerijetko imaju veći prag tolerancije prema drugim kulturama jer mogu uvidjeti razlike među kulturama.

Kognitivne prednosti očituju se samo ako su oba jezika bilingvalnog govornika podjednako razvijena, ali i poštovana i podržana u akademskom i socijalnom smislu. *Kognitivne prednosti* javljaju se kao „metajezična svjesnost“ (Bardarić-Jončić i Kolarić, 2012, str. 4 prema Hakuta i Bialystok, 1994) i kognitivna fleksibilnost.

Metajezična svjesnost definirana je kao „sposobnost razmišljanja i raspravljanja o lingvističkoj naravi uporabe jezika, sposobnost pojedinca da se bavi formom jezika bez obzira na sadržaj poruke“ (Bardarić-Jončić i Kolarić, 2012).

Kognitivna fleksibilnost opisana je kao sposobnost da dvojezične osobe bolje uočavaju semantičke odnose, analiziraju rečenične strukture i otkrivaju pravila u odnosu na jednojezične osobe.

1.5.2. Nedostaci bilingvizma

Iako je bilingvizam vrlo koristan u današnjem društvu, on ipak ima i svoje nedostatke. Bialystok (2008, str. 4) tvrdi kako brojna istraživanja pokazuju da bilingvalni govornici imaju vokabular manjeg opsega nego njihovi jednojezični vršnjaci. Ovu tvrdnju Bialystok potkrepljuje istraživanjima koja su proveli Mahon i Crutchley, 2006 te Oller i Eilers, 2002. Osim gore navedenim istraživanjima Bialystok svoju tvrdnju kasnije dokazuje i pomoću rezultata koje donosi *Peabody Picture Vocabulary Test* koji je proveden na uzorku od 971 ispitanika u dobi od pet do devet godina, a oko pola ispitanika bili su bilingvalni govornici. Ovaj test provodio se u razdoblju od nekoliko godina u kontroliranim uvjetima, a prema rezultatima jednojezična djeca ostvarivala su 105 bodova, dok su dvojezična djeca ostvarivala 95 bodova (Bialystok i Feng, In press).

Ova se razlika zadržava i u odrasloj dobi gdje se razlika ne manifestira toliko u širini vokabulara, već u pristupu vokabulara te se nerijetko povezuje s fenomenom „na vrhu jezika“. Uglavnom, dvojezični govornici sporije imenuju slike te postižu slabije rezultate na zadacima verbalne tečnosti (Bialystok, 2008, str. 4).

1.6. Prebacivanje kodova

Pojava prebacivanja kodova javlja se isključivo kod dvojezičnih govornika, kada ne znaju pojedinu riječ ili izraz te kada smatraju da se bolje ili lakše mogu izraziti na drugom jeziku. Zbog toga mnogi autori vjeruju da pojava prebacivanja koda uvelike odvaja dvojezične govornike od jednojezičnih govornika. Tijekom povijesti su se u skladu s istraživanjima mijenjala mnoga mišljenja o bilingvizmu pa tako i o prebacivanju kodova, zato postoji mnogo klasifikacija prebacivanja kodova različitih autora.

Jednu od definicija daje Grosjean (2008) koji tvrdi kako dvojezični govornici imaju temeljni jezik (engl. *base language*) i jezik gost (engl. *guest language*) te se u razgovoru dvojezični govornik većinom služi temeljnim jezikom, a jezik gost se pojavljuje kada dvojezični govornik prebacuje kod. Autori poput Bhatia i Ritchie (2013) osvrću se na sam pojam prebacivanja koda te pokušavaju naglasiti razliku između prebacivanja koda i miješanja kodova. Oni u svojoj knjizi *The Handbook of Bilingualism and Multilingualism* definiraju prebacivanje koda kao međurečenično prebacivanje koje nastaje pod društvenim i psihološkim utjecajem, dok je miješanje koda definirano kao unutarrečenično prebacivanje koje je uvjetovano gramatičkim pravilima. Jelaska pak u svojoj knjizi prebacivanju koda dodaje i pojam priključivanja koji opisuje kao „prijelaz s jednog jezika u drugi unutar jedne govorne situacije ili čak rečenice“ (Jelaska, 2005, str. 43).

Često autori poput Myers-Scotton (1992) i Klimpfinger (2009) ne smatraju da bi se pojmovi poput prebacivanja, miješanja i posuđivanja koda trebali razlučivati zbog malih konceptualnih razlika na koje se njihovi radovi ni ne fokusiraju, već jednostavno sve alteracije obuhvaćaju terminom prebacivanje kodova (Popović i Kovačević, 2017, str. 8).

GRAD KOPRIVNICA

2.1. Položaj i stanovništvo

Grad Koprivnica geografski je smješten u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske i to u samo srce Podravine. Koprivnica se nalazi u Koprivničko-križevačkoj županiji te spada u veće hrvatske gradove, a prema popisu stanovništva iz 2011. godine (<https://www.dzs.hr/>) (23. 12. 2020.) broji 30.854 stanovnika na prostoru od 90,42 km². U sam grad spada i osam prigradskih naselja, a to su Bakovčice, Draganovec, Starigrad, Jagnjedovec, Kunovec Breg, Štaglinec, Reka i Herešin. Ako se uspoređuje stanovništvo samog grada u popisima 2001. i 2011. godine, vidljivo je da je grad izgubio oko 1000 stanovnika, što i nije tako velik broj ako se uzmu u obzir ekonomska kriza i neprilike koje su pogodile Hrvatsku.

Slika 1. Koprivnica iz zraka

Izvor: YouTube kanal Grada Koprivnice: <https://www.youtube.com/watch?v=mlEyDmdU1cI> (28. 12. 2020.)

2.2. Povijest grada

Prvi spomen imena Koprivnice nalazi se u spisima kralja Andrije II. Arpadovića iz 1207. godine, a ime je dobila po rijeci koja se nalazila u blizini. Kao naselje Koprivnica se prvi puta spominje u darovnici Ladislava IV. Kumanca iz 1272. godine, a kasnije 1356. godine od Ludovika I. Anžuvina dobiva status slobodnog i kraljevskog grada ugledajući se na Gradec. (Ernečić, Ernečić-Jalšić, Kušenić, Valent i Zamljačanec, 2019). Tijekom 14. i 15. stoljeća Koprivnica postaje gospodarsko središte jer se nalazi na povoljnoj prometnici te dobiva svoj prvi sajam. U 16. stoljeću grad postaje vojno središte Podravine pod upravom Varaždinskog generalata koji dovodi talijanske i nizozemske arhitekta kako bi obnovili koprivničku utvrdu, a obnovljena utvrda obuhvaćala je sam centar grada i Župnu crkvu svetog Nikole. Zbog te obnove tijekom 17. stoljeća Koprivnica postaje najmodernija i strateški najvažnija utvrda za obranu od turskih osvajanja na području sjeverne Hrvatske i Podravine (Ernečić i sur., 2019). Nakon osmanskih osvajanja u 18. i 19. stoljeću Koprivnica doživljava veliki ekonomski i kulturni rast jer dinastija Habsburg počinje graditi željezničke pruge i ceste koje Koprivnicu povezuju s većim gradovima poput Zagreba, Rijeke i Budimpešte. U 20. stoljeću za vrijeme jake industrijalizacije započinje gradnja velike kemijske industrije Danica d. d. koja za vrijeme Drugog svjetskog rata pada u ruke Nezavisne Države Hrvatske i postaje prvi zbirni logor u Hrvatskoj. Koprivnica je oslobođena tek 1944. godine te nakon rata dolazi do ubrzane obnove industrije i modernizacije grada (Ernečić i sur., 2019). U tom periodu Koprivnica dobiva dvije najveće koprivničke industrije Podravku i Belupo koje su i danas temelji gradskog gospodarskog i ekonomskog razvoja.

2.3. Kulturni spomenici

U Koprivnici je većina kulturnih spomenika smještena u samom centru grada, u staroj koprivničkoj utvrdi. U Esterovoj ulici i na Trgu dr. Leandera Brozovića moguće je vidjeti Župnu crkvu svetog Nikole koja je u današnjem obliku izgrađena oko 1657. godine na temeljima stare franjevačke crkve. Od važnijih spomenika u tom dijelu grada nalazi se i stara gradska vijećnica koja je kroz povijest imala mnogobrojne funkcije, a danas se koristi kao gradski muzej u kojemu su izložene arheološke i etnografske zbirke s područja grada. Samo dvjestotinjak metara sjeverno nalazi se novi centar grada u kojemu su, kao i u većini europskih gradova, očuvane barokne zgrade, a neke od njih su u prošlosti bile koprivničke palače i štedionice, primjerice zgrada Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“, Villa Parva i pivnica (Ernečić i sur., 2019).

Osim starih srednjovjekovnih i baroknih spomenika u Koprivnici ima i novijih spomenika. Spomenici biciklu nalaze se na više lokacija u gradu te svaki od njih označava dio priče o biciklu. U Koprivnici se nalazi i Muzej prehrane „Podravka“ koji je smješten u staroj gradskoj klaonici iz 19. stoljeća. (Ernečić i sur., 2019). U tom muzeju može se vidjeti stalna etnografska zbirka koja prikazuje proizvodnju i konzumiranje hrane seoskog područja sjeverozapadne Hrvatske za vrijeme 20. stoljeća.

2.4. Kulturne manifestacije

U Koprivnici godišnje ima mnogo kulturnih manifestacija, no neke od većih i važnijih su Renesansni festival, Podravski motivi i Galovićeve jeseni. Na početku ljeta svake se godine održavaju Podravski motivi, a tijekom te manifestacije centar grada pretvara se u sajam naivne umjetnosti, folklor, antikviteta te starih i zaboravljenih obrta. Tijekom te manifestacije umjetnici i obrtnici prezentiraju svoje vještine u gradskom parku, tako da prolaznici imaju priliku iz prve ruke doživjeti stare obrte i nastajanje naivne umjetnosti jedinstvene za podravski kraj. Početkom jeseni u gradu se održava najveća književna manifestacija sjeverne Hrvatske, Galovićeve jeseni. Glavna namjera te manifestacije je očuvanje djela Frana Galovića te dodjela nagrade za najbolje književno djelo zavičajne tematike. Postoje dvije vrste Nagrade Fran Galović; jedna je namijenjena umjetnicima i piscima odrasle dobi, dok je druga nazvana Mali Galović te je namijenjena učenicima osnovnih i srednjih škola. U sklopu manifestacije održavaju se mnogi književno orijentirani događaji poput stručnih kolokvija, izložbi, javnih čitanja i predstavljanja knjiga. Na samom kraju preostao je još Renesansni festival koji na starim bedemima koprivničke utvrde prikazuje srednjovjekovni život. Na festivalu ima mnoštvo scenskih prikaza opsade, glazbe, vitezova, plesa i lakrdijaštva. Polaznici također imaju priliku isprobati neka jela koja su bila karakteristična za vrijeme srednjeg vijeka (Ernečić i sur., 2019).

Slika 2. Podravski motivi

Izvor: Internet stranica Hrvatske turističke zajednice (<https://croatia.hr/hr-HR/Aktivnosti-i-atrakcije/Dogadanja/NewEvents/podravski-motivi> 11. 1. 2021.)

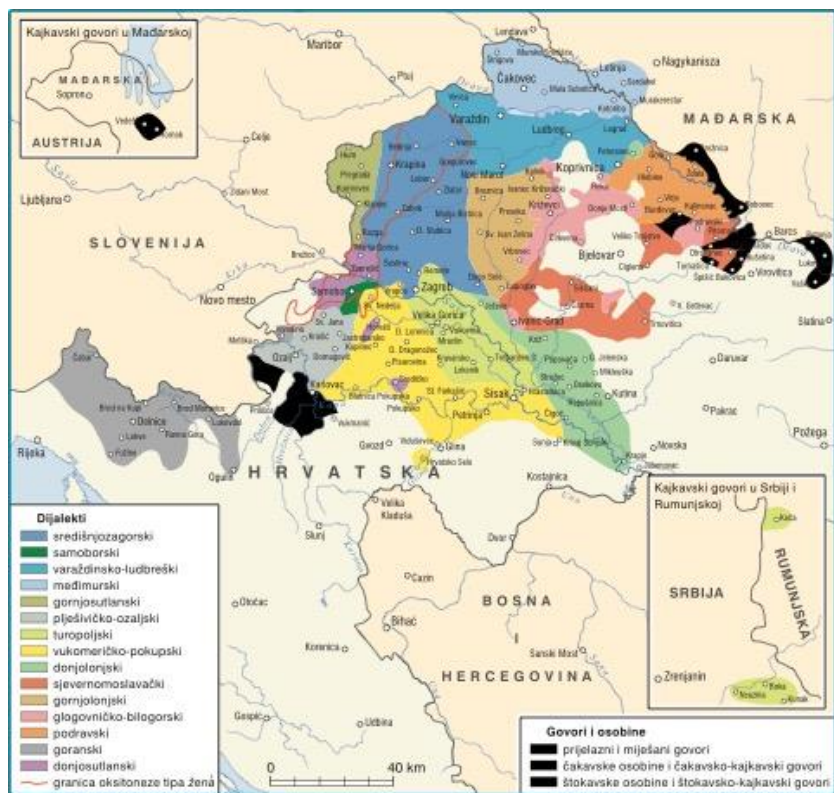
Slika 3. *Renesansni festival*

Izvor: Službena internet stranica Grada Koprivnice (<https://koprivnica.hr/gradani/kultura/manifestacije/> 11. 1. 2021.)

2.5. Jezik grada

Što se tiče jezika, u Koprivnici se pretežno govori kajkavskim narječjem kao i u većini gradova sjeverne Hrvatske, ali važno je naglasiti da se govori podravski dijalekt koji se bitno razlikuje od varaždinskog i međimurskog govornog dijalekata koji također spadaju u kajkavsko narječje.

Jezik i govor grada Koprivnice, prema klasifikaciji koju nam daje Lončarić nastaje kao mješavina tri kajkavska dijalekta: *varaždinsko-ludbreškog, podravskog, križevačko-bilogorskog i novoštokavskog* (Lončarić, 2009, str. 139). Sam gradski govor prema Lončariću se formira kao interdijalekt svoje neposredne okolice, iz prije navedenih kajkavskih dijalekata i novoštokavskog s jedne strane te pod jakim utjecajem književnog jezika s druge strane. Važno je napomenuti da Lončarić svoju klasifikaciju temelji na skupinama dijalekata koje prezentira Stjepan Ivšić 1935. godine u svojoj knjizi, *Jezik Hrvata kajkavaca: o stogodišnjici našeg novoga pravopisa i književnog jezika* (Lončarić, 2009, str. 139). Na karti koju predstavljaju Lončarić i kartograf Kaniški 2018. godine može se vidjeti točna prostorna raspodjela kajkavskih dijalekata (Slika 4). Lončarić u svome radu također ističe kako je danas u Koprivnici kao i u većini gradova važno razlikovati dva stila, odnosno idioma gradske komunikacije, a to su koprivnička varijanta kolokvijalnog stila hrvatskog jezika i koprivnički kajkavski koine, interdijalekt. Iako su dva navedena stila dominantna, Lončarić predstavlja i treći stil, koprivničku štokavštinu, stil kojem pripadaju osobe koje su migrirale na područje grada sa štokavskog govornog područja (Lončarić, 2009).

Slika 3. Karta kajkavskih dijalekata

Izvor: Službena stranica Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (<https://jezik.hr/hrvatska-narjecja.html> 17. 5. 2021.)

ISTRAŽIVANJE DVOJEZIČNOSTI U GRADU KOPRIVNICI

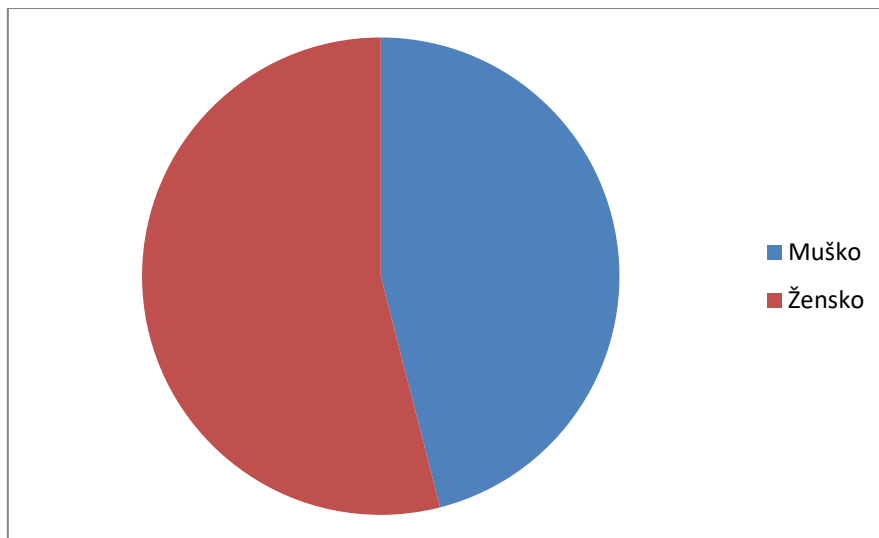
3.1. Metodologija istraživanja

3.1.1. Cilj istraživanja i hipoteza

Cilj ovog istraživanja bio je utvrđivanje učestalosti prebacivanja kodova prema domenama u skladu s Fishmanovom (1966) ljestvicom nužnih čimbenika za održavanje dvojezičnosti, prema tome u ovo istraživanje kreće se od početne pretpostavke: *Oba su koda zastupljena u gotovo svim domenama.*

3.1.2. Uzorak i postupak ispitivanja

Istraživanje se provodi na uzorku od stotinu ispitanika, od kojih je 54 ženskog i 46 muškog spola (Tablica 1). U istraživanju nije sudjelovala niti jedna maloljetna osoba tako da je najmlađi ispitanik imao 18 godina, a najstarija ispitana osoba 66 godina, prosječna dob ispitanika iznosi 31 godinu. Svi ispitanici žive na području grada Koprivnice i hrvatski im je materinji jezik.

Grafikon 1. Spol sudionika u ispitivanju

Sam upitnik napravljen je po uzoru na ispitivanje Vladimira Legca koji je ispitivao *Dvojezičnost hrvatskih Čeha i njihov stav prema učenju stranih jezika* (Legac, 2015). To istraživanje temelji se na upitniku koji se sastoji od šest domena i 25 pitanja, a osmišljeno je pomoću Fishmanove ljestvice (Fishman, 1966) nužnih čimbenika za održavanje dvojezičnosti. Domene koje pokriva upitnik su: roditelji (kuća); intimni (vlastiti identitet); slobodno vrijeme, društveni život i crkva; mediji; posao, kupovina, susjedstvo i obrazovanje; suprug(a), partner(ica).

Prvo je održano pilot istraživanje 3. svibnja 2021. godine u kojemu je sudjelovalo troje ispitanika koji su ukazali na neke nedostatke i nejasnoće upitnika. Nakon pilot anketiranja uslijedio je ispravak nedostataka upitnika te početak istraživanja koje je trajalo od 6. svibnja do 14. svibnja 2021. godine.

Iako je za ovo istraživanje pogodnije osobno prikupljanje podataka, ovo anketiranje provedeno je putem internet usluge Google forms zbog pandemije COVID-19 koja traje za vrijeme anketiranja. Iako je anketiranje provedeno putem interneta, ispitanicima je zajamčena anonimnost te korištenje rezultata samo u svrhu istraživanja.

3.1.3. Metode obrade podataka

Rezultati istraživanja obrađeni su uz pomoć internet programa Google forms i Microsoft Excela. Rezultati su potom iskazani uz pomoć postotaka u tablicama, a kategorizirani su pomoću već navedene Fishmanove ljestvice.

3.2. Diskusija i analiza rezultata

3.2.1. Domena roditelji (kuća)

U Tablici 1 može se vidjeti s kojim su jezičnim kodom ispitanici prvo bili u doticaju, prema postocima danima u tablici jasno je vidljivo da su ispitanici u doticaju s kajkavskim jezičnim kodom, ali isto tako i standardnim. Za prve dvije cjeline ove domene, slušanje i govorenje većina ispitanika, 44 % i 42 %, izjasnila se da su istovremeno prakticirali obje vještine na oba jezična koda, to jest na kajkavskom i standardnom. Učenje vještina slušanja i govorenja samo na kajkavskom jezičnom kodu prakticira 37 % ispitanika, a na standardnom jezičnom kodu 19% ispitanika prakticira slušanje i 21 % ispitanika prakticira vještinu govorenja. Zbog ovakvih rezultata možemo doći do zaključka kako u prve dvije cjeline ove domene dolazi do simultanog bilingvizma. Kod cjelina čitanja i pisanja imamo jasno prevladavanje standardnog jezičnog koda, gdje 60 % ispitanika uči čitati na standardnom jezičnom kodu, a 58 % pisati standardnim jezičnim kodom. Gotovo upola manje ispitanika, 35 % uči čitati simultano na kajkavskom i standardnom, a samo na kajkavskom njih 5 %. Kod vještine pisanja dobiva se slična situacija pa 38 % ispitanika uči čitati simultano na kajkavskom i standardnom, a samo 4 % na kajkavskom jezičnom kodu.

Ovakvi rezultati u vještinama čitanja i pisanja bili su očekivani jer se većina ispitanika s tim vještinama upoznaje u školi gdje se koristi standardni jezični kod.

Tablica 1: Jezični kod na kojem ispitanici najprije nauče slušati, govoriti, čitati i pisati

	Kajkavski	Kajkavski i standardni	Standardni
Slušati	37 %	44 %	19 %
Govoriti	37 %	42 %	21 %
Čitati	5 %	35 %	60 %
Pisati	4 %	38 %	58 %

3.2.2. Domena intimni – vlastiti identitet

Rezultati domene intimni – vlastiti identitet vidljivi su u Tablici 2 iz koje se može zaključiti kako su kod većine ispitanika zastupljena oba jezična koda, no ipak je važno naglasiti da prevladavaju kajkavski jezični kod te kajkavski i standardni jezični kod. Kao što je očekivano, standardni jezični kod je u četiri od pet cjelina ove domene najmanje korišten, gdje je najveća od četiri cjeline zastupljena s 21 % ispitanika. Jedino iznenađenje donosi cjelina brzog brojanja, gdje se čak 41 % ispitanika izjašnjava kako kod brzog brojanja većinom koriste standardni jezični kod te je to jedina cjelina u kojoj standardni jezični kod prevladava nad kajkavskim.

Kod prve cjeline 64 % ispitanika izjasnilo se kako sanja na kajkavskom i standardnom jezičnom kodu, njih 21 % na kajkavskom jezičnom kodu te preostalih 15 % na standardnom jezičnom kodu.

U drugoj cjelini ove domene 46 % ispitanika izjašnjava se da misle na kajkavskom i standardnom jezičnom kodu, 33 % samo na kajkavskom te 21 % misli samo standardnim jezičnim kodom.

U cjelini razgovora s kućnim ljubimcima 13 ispitanika uopće nema kućne ljubimce, a kod ostalih prevladava kajkavski jezični kod s 48,27 %. Kajkavski i standardni jezični kod koristi 39,08 % ispitanika, a tek 12,65 % ispitanika koristi samo standardni jezični kod u razgovoru sa svojim kućnim ljubimcem.

Kod psovanja se samo 7 % ispitanika izjasnilo da uopće ne psuju. Kod ostataka imamo ponovnu prevlast kajkavskog i standardnog jezičnog koda s 44,08 % ispitanika, samo kajkavski jezični kod koristi 43,02 % ispitanika kada psuje, a tek njih 12,90 % psuje na standardnom jezičnom kodu.

Zadnja cjelina ove domene jedina je u kojoj se većina ispitanika koristi standardnim jezičnim kodom i to 41 % ispitanika, kajkavskim se koristi 30 %, a kajkavskim i standardnim samo 29 % ispitanika.

Kao što je bilo i očekivano većina ispitanika koristi oba jezična koda, a to se može povezati i s rezultatima prikazanim u Tablici 1 gdje se većina ispitanika od ranih godina života upoznaje s oba jezična koda.

Tablica 2: Intimni - vlastiti identitet (zastupljenost jezika kod ispitanika u postocima kada se oduzmu ispitanici bez kućnog ljubimca i oni koji ne psuju)

	Kajkavski	Kajkavski i standardni	Standardni	Uopće nemam kućnog ljubimca/ ne psujem
Sanjam na	21 %	64 %	15 %	-
Mislim na	33 %	46 %	21 %	-
S kućnim ljubimcima govorim na	48,27 %	39,08 %	12,65 %	13 %
Psujem na	43,02 %	44,08 %	12,90 %	7 %
Brzo brojim na	30 %	29 %	41 %	-

3.2.3. Domena slobodno vrijeme – društveni život i bogoslužja

Rezultate treće domene istraživanja moguće je vidjeti u Tablici 3 u kojoj je vidljivo da je opet najzastupljenija stavka ona s oba jezična koda. Većina ispitanika se u komunikaciji tijekom svojeg slobodnog vremena prebacuje s koda na kod.

Kod prve cjeline ove domene, razgovora na zabavama, 2 % od ukupnog broja ispitanika se izjasnilo da uopće ne ide na zabave. Od ostatka ispitanika, 62,24 % izjasnilo se da se koristi kajkavskim i standardnim jezičnim kodom, njih 25,51 % samo kajkavskim, a tek 12,25 % standardnim.

Što se tiče druge cjeline, utakmica, 29 % od ukupnog broja ispitanika izjašnjava se da uopće ne ide na utakmice. Ostali ispitanici na utakmicama također najviše koriste oba jezična koda, čak 60,56 % ispitanika. Samo kajkavski jezični kod koristi 33,80 % ispitanika, a najmanji broj ispitanika se izjašnjava da koristi samo standardni, 5,64 %.

U trećoj cjelini odnosno razgovoru u kafiću/gostionici/disku i slično samo 4 % ispitanika izjašnjava se da uopće ne ide u kafiće. Kod ostatka ispitanika opet prevladava kajkavski i standardni jezični kod s 62,5 %. Isključivo kajkavskim jezičnim kodom koristi se 28,13 % ispitanika, a samo 9,37 % ispitanika tijekom razgovora u kafiću koristi standardni jezični kod.

Za cjelinu bogoslužja važno je napomenuti da 41 % od ukupnog broja ispitanika uopće ne posjećuje bogoslužja. Kod preostalih očekivano prevladava standardni jezični kod s 42,38 % ispitanika. Kajkavskim i standardnim jezičnim kodom služi se 35,59 % ispitanika, a samo kajkavskim 22,03 %. U zadnjoj cjelini ove domene očekivano je da će se najveći postotak ispitanika služiti standardnim jezikom jer se većina bogoslužja održava baš na standardnom jezičnom kodu. Zanimljivo je da je 22,03 % ispitanika odgovorilo da se tijekom bogoslužja izričito služe samo kajkavskim jezičnim kodom.

Tablica 3: Slobodno vrijeme - društveni život – crkva (zastupljenost jezika u postocima kada se oduzmu ispitanici koji ne idu na zabave, ne idu na utakmice, ne idu u kafić/gostionicu/disko, ne idu na bogoslužja(misu))

	Kajkavski	Kajkavski i standardni	Standardni	Uopće ne idem na zabave/utakmice/kafiće/bogoslužja
Na zabavama govorim	25,51 %	62,24 %	12,25 %	2 %
Na utakmicama govorim	33,80 %	60,56 %	5,64 %	29 %
U kafiću/gostionici/disku govorim	28,13 %	62,5 %	9,37 %	4 %
Idem na bogoslužja (misu) i tamo govorim	22,03 %	35,59 %	42,38 %	41 %

3.2.4. Domena mediji

Kao što je prije navedeno, ova anketa održana je putem interneta pa se tako može i zaključiti da se svi ispitanici koriste internetom. U Tablici 4 vidi se da najveći broj ispitanika posjećuje stranice na standardnom jezičnom kodu, njih 75 %, stranice na oba jezična koda posjećuje 24 % ispitanika, dok 1 % ispitanika posjećuje stranice isključivo na kajkavskom jezičnom kodu. Činjenica da velik broj ispitanika koristi internet stranice isključivo na standardnom jeziku može se objasniti time da ih veliki broj uopće nije čuo da postoje stranice na kajkavskom, a oni koji i jesu najviše misle na korištenje društvenih mreža i dopisivanje s prijateljima.

Tablica 4: Zastupljenost jezika pri posjeti internet stranica, izraženo u postocima

	Kajkavski	Kajkavski i standardni	Standardni
Internet stranice	1 %	24 %	75 %

Tablica 5 pokazuje prevladavanje standardnog jezičnog koda u ostalim medijima kao što su knjige, televizijske emisije, radio i časopisi.

Od svih ispitanika samo 2 % redovito čita časopise na kajkavskom, 5 % katkad, 29 % rijetko, a 64 % nikad. Kod čitanja časopisa na standardnom jeziku, 19 % ispitanika redovito čita časopise na standardnom, 28 % katkad, 37 % rijetko, a 16 % nikad.

Kod čitanja knjiga na kajkavskom jezičnom kodu situacija je vrlo slična kao i kod časopisa, gdje 2 % ispitanika redovito čita knjige na kajkavskom, 8 % katkad, 32 % rijetko, a 58 % ispitanika nikad. Što se tiče čitanja knjiga na standardnom jeziku, 31 % ispitanika redovito čita, 27 % katkad, 29 % rijetko, a 13 % nikad. Ovakvu čitanost tiskovina na kajkavskom jezičnom kodu moguće je pripisati činjenici da je jako malo knjiga i časopisa uopće tiskano i pisano na kajkavskom dijalektu te je samim time teže doći u dodir s kajkavskim štivom. Zabrinjavajući su postoci u kategorijama nikad i rijetko kod čitanja knjiga i časopisa na hrvatskom standardnom jeziku, koji ako se zbroje iznose 53 % za čitanje časopisa i 42 % za čitanje knjiga.

Što se radija tiče, vidi se mala promjena pa 8,1 % ispitanih redovito sluša radio na kajkavskom jeziku, 30,3 % katkad, 32,3 % rijetko, a 29,3 % nikad. Radio na standardnom jeziku 45 % ispitanih sluša redovito, 35 % katkad, 13 % rijetko, a 7 % nikad. Uspoređujući radio s tiskanim medijima moguće je vidjeti promjenu u kojoj većina ispitanika katkad i rijetko sluša radio na kajkavskom jeziku, čak 62,6 %.

Kod gledanja televizijskih emisija vidi se slična situacija kao i kod radija. Svega 5 % ispitanika redovito gleda televizijske emisije na kajkavskom jeziku, 14 % katkad, 46 % rijetko i 35 % nikad. Kod gledanja televizijskih emisija na standardnom jeziku 50 % ispitanika izjasnilo se da ih redovito gleda, 25 % katkad, 17 % rijetko i 8 % nikad. Dosta zanimljiva činjenica je da 8 % ispitanika nikad ne gleda emisije na standardnom jeziku, što je čak više nego radija gdje je 7 % ispitanika zaokružilo nikad.

Tablica 5: Mediji (zastupljenost različitih stupnjeva učestalosti izraženo u postocima)

	Redovito	Katkad	Rijetko	Nikad
Čitanje časopisa na kajkavskom	2 %	5 %	29 %	64 %
Čitanje časopisa na standardnom	19 %	28 %	37 %	16 %
Čitanje knjiga na kajkavskom	2 %	8 %	32 %	58 %
Čitanje knjiga na standardnom	31 %	27 %	29 %	13 %
Slušanje radija na kajkavskom	8,1 %	30,3 %	32,3 %	29,3 %
Slušanje radija na standardnom	45 %	35 %	13 %	7 %
Gledanje TV emisija na kajkavskom	5 %	14 %	46 %	35 %
Gledanje TV emisija na standardnom	50 %	25 %	17 %	8 %

3.2.5. Domena radno mjesto/škola, kupovina, susjedi

Većina ispitanika u ovoj domeni prebacuje se s koda na kod što je vidljivo i u Tablici 6. U svim cjelinama prevladava kajkavski i standardni jezični kod.

Od svih ispitanih u prvoj cjelini, to jest razgovoru na radnom mjestu ili u školi većina ispitanika služi se kajkavskim i standardnim jezičnim kodom, čak 63 % ispitanih, 9 % služi se isključivo kajkavskim, a 28 % standardnim jezičnim kodom.

Kod razgovora u dućanu moguće je vidjeti sličnu situaciju pa 58 % ispitanih koristi oba jezična koda, 17 % ih koristi kajkavski, a 25 % standardni. Slična je situacija i kod razgovora sa susjedima gdje 54 % ispitanika koristi oba jezična koda, 36 % samo kajkavski, a 19 % standardni.

Ovakva preraspodjela ispitanih očekivana je kod razgovora u dućanu i razgovora sa susjedima zbog neformalne atmosfere, a kod razgovora na poslu i u školi očekivao se veći postotak korištenja standardnog jezičnog koda.

Tablica 6: Radno mjesto/škola, kupovina, susjedi (zastupljenost jezika u postocima)

	Kajkavski	Kajkavski i standardni	Standardni	Ne idem u školu/ ne radim
Razgovor na radnom mjestu/školi	9 %	63 %	28 %	-
Razgovor u dućanu	17 %	58 %	25 %	-
Razgovor sa susjedima	36 %	54 %	19 %	-

3.2.6. Domena partner(ica)

U posljednjoj domeni ovog istraživanja ispitano je kako partneri međusobno komuniciraju, to jest razgovaraju.

U Tablici 7 vidljivo je da od svih ispitanika 24 % uopće nema partnera. Kod ostalih koji imaju partnera(icu) prevladava prebacivanje s koda na kod, čak 50 % ispitanika prebacuje se s koda na kod, 28,95 % služi se samo kajkavskim narječjem kod razgovora sa svojim partnerom, a samo standardnim 21,05 % ispitanika.

Tablica 7: Govor partner(ica) (u postocima kada se oduzmu ispitanici bez partnera)

	Kajkavski	Kajkavski i standardni	Standardni	Nemam partnera/partnericu
Moj partner govori	28,95 %	50 %	21,05 %	24 %

3.3. Zaključak

Analiziranjem rezultata ovog istraživanja potvrđuje se početna hipoteza da su oba koda zastupljena u gotovo svim domenama. Može se zaključiti da su građani Koprivnice vertikalni bilingvisti, to jest da se u komunikaciji prebacuju s koda na kod. Gledajući prvu domenu istraživanja može se vidjeti da je većina ispitanika od malih nogu upoznata s oba jezična koda kroz slušanje i govor, a po polasku u školu kroz čitanje i pisanje više uče standardni jer je on službeni jezik Republike Hrvatske. Kod ovakvih rezultata vidljivo je da se kod ispitanika javlja simultani ili istovremeni vertikalni bilingvizam.

U domeni intimni – vlastiti identitet vide se rezultati koji su prevagnuli u korist oba jezična koda, a slični rezultati javljaju se i kod ostalih domena, komunikacije s partnerom i slobodno vrijeme – društveni život te radno mjesto – škola – kupovina. Ovakve rezultate moguće je direktno povezati s činjenicom da je većina ispitanika od malih nogu upoznata s oba jezična koda. Također, ispitanici se u nekoj opuštenijoj atmosferi ne ustručavaju prebacivati s koda na kod.

Jedina domena u kojoj ne prevladava prebacivanje s koda na kod, već standardni jezični kod je domena medija. Takav rezultat uopće nije neočekivan jer je ipak većina medija pisana standardnim jezikom kako bi bili razumljiviji široj populaciji. Zabrinjavajući i neočekivani dio ove domene je spoznaja da se ne čitaju tiskovine i to ne samo na kajkavskom, već i na standardnom jeziku jer gotovo polovica ispitanika rijetko ili nikad ne čita knjige i časopise.

Moguće je zaključiti da se Koprivničanci vole prebacivati s koda na kod u razgovoru s obitelji, susjedima, a samim time nesvjesno čuvaju svoju kulturu, kajkavštinu i dijalekt od izumiranja.

Literatura

1. Bartolić, Z. (2005). *Majka Katarina. Knjiga III. Triptih zriniana*, Čakovec, Zagreb: Matica hrvatska, Zrinski i Nacionalna i sveučilišna knjižnica
2. Baždarić, T. (2015). *Obitelj pred izazovima dvojezičnosti: zablude i istina o učincima istovremene dvojezičnosti na djecu i obitelj*. *Acta Iadertina*, 12 (1), 0-0. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/190121>
3. Bhatia K., T. i Ritchie C., W. (2013). *The Handbook of Bilingualism and Multilingualism*. West Sussex: Blackwell Publishing Ltd.
4. Bialystok, E. (2009). *Bilingualism: The good, the bad, and the indifferent*. *Bilingualism: Language and Cognition*, 12(1), 3-11. doi:10.1017/S1366728908003477
5. Blagoni, Robert i Nada Poropat Jeletić. 2015. *Jezični pleter: Ogledi iz obiteljskoga planiranja dvojezičnosti*. Zagreb: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
6. Bloomfield, L. (1935). *Language*. London: Allen and Unwin.
7. Bradarić-Jončić, S. i Kolarić, B. (2012). *Dvojezično obrazovanje gluhe djece*. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 48 (1), 104-116. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79043>
8. Diebold, A. R. 1964. „Incipient bilingualism“ in D. Hymes (Ed.) *Language in Culture and Society*. New York: Harper and Row. Pp. 495-511
9. Ernečić, D., Ernečić-Jalšić, D., Kušenić, H., Valent, I. i Zamljačanec, M. (2019). *Kulturni vodič Koprivnice*. Koprivnica: Biblioteka Podravskog zbornika; knj. 45

10. Fishman, J (1966). Language Maintenance and Language Shift as a Field of Inquiry. U J. Fishman (Ur.). Language Loyalty in the United States. The Hague: Mouton
11. Grosjean F. (1982). Life with Two Languages: An Introduction to Bilingualism Parents. Cambridge, Mass. i London, Engleska: Harvard University Press
12. Hamers, Josiane F. i Blanc, Michel H.A. (2000). Bilinguality and Bilingualism. Cambridge: Cambridge University Press
13. Harding-Esch, E. i Riley, P. (2003). The Bilingual Family: A Handbook for Parents. Cambridge: Cambridge University Press
14. Haugen, E. (1953). The Norwegian Language in America: A Study in Bilingual Behavior. Philadelphia, Pa.: University of Pennsylvania Press.
15. Jelaska, Z. (2005). Hrvatski kao drugi i strani jezik. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
16. Klaić, B. (1983). Rječnik stranih riječi. Zagreb: Nakladni zavod MH.
17. Legac, V. (2015). Dvojezičnost hrvatskih Čeha i njihovi stavovi prema stranim jezicima i učenju stranih jezika, u: Jezik i književnost u suvremenom svijetu. Zbornik radova sa znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem Međimurski filološki dani II održanoga u Čakovcu 26. travnja 2013. Ur. T. Turza-Bogdan, V. Legac, A. Kos-Lajtman, B. Filipan-Žignić i Đ. Blažeka.
18. Legac, V., Filipan- Žignić, B. (2004). Pojam o sebi u učenju stranoga jezika u monolingvalnih i bilingvalnih učenika u Međimurju. Učitelj 4: Visoka učiteljska škola Čakovec, 185-202.
19. Lončarić, M. (2009). Govor Koprivnice i Podravine nekad i danas. Podravina, 8 (15), 139-152. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/77860>

20. Longman (2000). Longman Dictionary of Contemporary English. Harlow: Longman.
21. Oksaar, E. (2002). Zum Spracherwerb des Kindes in Zweisprachiger Umgebung. *Folia Linguistica*, 4, 377-385.
22. Pavličević-Franić, D. (2006). Jezičnost i međujezičnost između sustava, podsustava i komunikacije. *Lahor*, 1 (1), 1-14. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/10362>
23. Popović, M. i Cergol Kovačević, K. (2017). KOMUNIKACIJSKE STRATEGIJE U TROJEZIČNE DJEVOJČICE: PREBACIVANJE KODOVA. *Strani jezici*, 46 (3), 5-2. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/216784>
24. Webster (1994). Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language. New York: Random House.
23. Weinreich, U. (1953). *Languages in Contact: Findings and Problems*. New York, N.Y.: Publications of the Linguistic Circle of New York XII.

4.1. Mrežne stranice

1. Državni zavod za statistiku na adresi: <https://www.dzs.hr/> (pristupljeno 23. 12. 2020.)
2. Internet stranica hrvatskog turizma na adresi: <https://croatia.hr/hr-HR/Aktivnosti-i-atrakcije/Dogadanja/NewEvents/podravski-motivi> pristupljeno (11. 1. 2021.)
3. Službena internet stranica Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje na adresi: <https://jezik.hr/hrvatska-narjecja.html> pristupljeno (17. 5. 2021.)
4. Službena Internet stranica Grada Koprivnice na adresi: <https://koprivnica.hr/gradani/kultura/manifestacije> pristupljeno (11. 1. 2021.)
5. Službena YouTube stranica Grada Koprivnice na adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=mIEyDmdU1cI> pristupljeno (28. 12. 2020.)

Prilog

Hvala Vam što ćete nam pomoći ispunjavanjem ovog upitnika. Cilj upitnika je otkriti gdje i kada se Koprivničanci služe kajkavskim jezikom. Ako ne živite na području grada Koprivnice molimo Vas nemojte ispunjavati ovaj upitnik!

Molimo te da u odgovoru na svako pitanje označiš odgovor koji te najbolje opisuje.

Koliko godina imaš? _____

Kojeg si spola? muško žensko

1. Na kojem si jeziku prvo počeo prakticirati ove aktivnosti?

Samo jedan odgovor po retku!

	kajkavskom	kajkavskom i standardnom	standardnom
slušati	☐	☐	☐
govoriti	☐	☐	☐
čitati	☐	☐	☐
pisati	☐	☐	☐

2. Sanjam na:

kajkavskom	kajkavskom i standardnom	standardnom
☐	☐	☐

3. Mislim na:

kajkavskom

kajkavskom i
standardnom

standardnom

4. S kućnim ljubimcima govorim na:

kajkavskom

kajkavskom i
standardnom

standardnom

uopće nemam
kućnog ljubimca

5. Psujem na:

kajkavskom

kajkavskom i
standardnom

standardnom

uopće ne psujem

6. Brzo brojim na:

kajkavskom

kajkavskom i
standardnom

standardnom

7. Na zabavama govorim:

kajkavskim	kajkavskim i standardnim	standardnim	uopće ne idem na zabave
☐	☐	☐	☐

8. Na utakmicama govorim na:

kajkavskom	kajkavskom i standardnom	standardnom	uopće ne idem na utakmice
☐	☐	☐	☐

9. U kafiću/gostionici/disku govorim na:

kajkavskom	kajkavskom i standardnom	standardnom	uopće ne idem u kafiće/gostionice/disko
☐	☐	☐	☐

10. Idem na bogoslužja (misu) i tamo govorim na:

kajkavskom	kajkavskom i standardnom	standardnom	uopće ne idem na bogoslužja
☐	☐	☐	☐

11. Posjećujem internet stranice na:

kajkavskom	kajkavskom i standardnom	standardnom
☐	☐	☐

12. Časopise na kajkavskom jeziku čitam: redovito/katkad/rijetko/nikad

13. Časopise na standardnom jeziku čitam: redovito/katkad/rijetko/nikad

14. Knjige na kajkavskom jeziku čitam: redovito/katkad/rijetko/nikad

15. Knjige na standardnom jeziku čitam: redovito/katkad/rijetko/nikad

16. Radio na kajkavskom jeziku slušam: redovito/katkad/rijetko/nikad

17. Radio na standardnom jeziku slušam: redovito/katkad/rijetko/nikad

18. TV emisije na kajkavskom jeziku gledam: redovito/katkad/rijetko/nikad

19. TV emisije na standardnom jeziku gledam: redovito/katkad/rijetko/nikad

20. U školi/na fakultetu/na poslu govorim na:

kajkavskom

kajkavskom i
standardnom

standardnom

21. U dućanu govorim na:

kajkavskom

kajkavskom i
standardnom

standardnom

22. Sa susjedima govorim na:

kajkavskom

kajkavskom i
standardnom

standardnom

23. Moj suprug(a)/partner(ica) govori na:

kajkavskom	kajkavskom i standardnom	standardnom	nemam supruga(u)/partnera(ica)
☐	☐	☐	☐

24. Moj suprug(a)/partner(ica) razumije:

kajkavski	kajkavski i standardni	standardni	nemam supruga(u)/partnera(ica)
☐	☐	☐	☐

Kratka autobiografska bilješka

Rođen sam 31. 12. 1996. godine u Koprivnici. Svoje obrazovanje započinjem u Osnovnoj školi „Đuro Ester“ u Koprivnici u kojoj zbog svoje prve učiteljice dobivam sklonost prema kajkavskom narječju. Nakon završetka osnovne škole 2011. godine upisujem opći smjer koprivničke Gimnazije „Fran Galović“ koju završavam 2015. godine i upisujem Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek Čakovec, smjer razredna nastava, modul odgojne znanosti.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Ja, Ivan Čordašev, izjavljujem da je diplomski rad pod naslovom *Vertikalni bilingvizam i prebacivanje kodova u gradu Koprivnici* rezultat mojeg rada te da se u izradi istog nisam na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) koristio dijelovima tuđih radova.

(vlastoručni potpis studenta)